

Hvilken betydning har bygherres krav for arbejdsmiljøarbejdet og arbejdsmiljøet på byggepladsen?

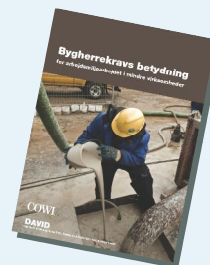
AM 2008
Workshop den 21. oktober 2008

Ester Jensen, COWI
Susse Laustsen, COWI

Bygherrekrav

Agenda

- 13:00-13:40 Resultater fra udviklingsprojektet
- 13:40-13:50 Pause
- 13:50-14:30 Diskussion

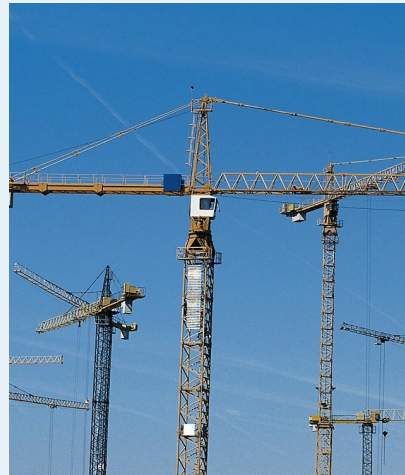
Bygherrekrav

Bygherrekravs betydning for
arbejdsmiljøarbejdet i mindre
virksomheder
(2006-2009)

DTU Management og COWI

Projektet indgår i DAVID, Center for produktion og
ledelse og arbejdsmiljø i mindre virksomheder
NFA

Udviklingsprojektet er støttet af
Arbejdsmiljøforskningsfonden

Bygherrekrav

Baggrund:

- Byggebranchen ønsker at opnå et bedre arbejdsmiljø på byggepladsen ved at stille krav til arbejdsmiljøet gennem byggeprocessen
- I juli 2005 underskrev parterne et fælles værdigrundlag for at skabe en høj arbejdsmiljøstandard på byggepladserne

Formål:

- At etablere ny viden om, hvordan bygherrens arbejdsmiljøkrav kan få størst mulig gennemslagskraft over for mindre byggevirksomheder

Bygherrekrav Undersøgelhedsdesign

Casestudier med interview - i alt 20 cases

Kortlægning af erfaringer med arbejdsmiljøkrav i udbud:

- 10 bygherrer, der stiller AM-krav i udbudsmaterialet
- Minimum 15 mindre bygge- og anlægsvirksomheder med mindre end 50 ansatte
- Hovedvægten vil blive lagt på virksomheder med mindre end 10 ansatte

Kortlægning af bygherrens barrierer for at stille AM-krav

- 10 bygherrer, der ikke stiller AM-krav i udbudsmaterialet

Bygherrekrav

Karakteristik af bygherre	Type af bygherre	Antal
Bygherrer der stiller arbejdsmiljøkrav	Privat produktionsvirksomhed	2
	Statsinstitution	4
	Kommune	2
	Privat bygherre delvis ejet af staten	1
	Udviklingselskab ejet af stat og kommune	1
Bygherrer der ikke stiller arbejdsmiljøkrav	Bygherre - privat butikskæde	3
	Developer	2
	Almennyttigt Boligselskab	1
	Kommune	1
	Ejendomsselskab i selvejende institution	1
	Privat ejendomsselskab	1

Bygherrekrav

Type af entreprenør - fag	Antal ansatte	Fagentre- prenør	Underentre- prenør
Murermester	Fra 2,5 til 10	2,5	x
Malermester		5	x
Tømrer		7	x
Tømrer- og byggestyringsentreprenør		9	x
Tømrermester		10	x
Nedrivningsentreprenør	Fra 11-20	15	x
Solafskærings- og glasinddækningsentreprenør		15-20	x
Jord- og anlægsentreprenør		15-20	x
Tømrermester		20	x
Stilladsentreprenør		20	x
El-entreprenør	Fra 21-30	24	x
Inventar- og bygningsentreprenør		25	x
Anlægsentreprenør		25-30	x
Asbestentreprenør	Fra 31-50	43	x

CASE 1: Informeret, engageret og synlig bygherre

Bygherre med stor fokus på sikkerhed

- Stiller krav til sikkerheden, der strækker sig ud over lovgivningen
- Erfaringer med sikkerhed, ulykker, hændelser spiller en stor rolle og videreføres i sikkerhedsarbejdet

"Uden en god sikkerhedsbevidsthed hos den enkelte og dennes leder vil der udvikle sig dårlige arbejdsvaner og arbejdsmiljøforhold, der kan medføre personskader og reducere kvalitet og produktivitet"

CASE 1: Informeret, engageret og synlig bygherre

Krav om skriftlig dokumentation af entreprenørens arbejdsmiljøformåen før kontrakt

- Forhåndsgodkendelse af entreprenør - 11-punkters program (GES)
  - Skriftlig dokumentation er vedlagt tilbud (Arbejdsmiljøpolitik, sikkerhedsorganisation, tiltag til at nedbringe ulykker, ulykkesstatistik, uddannelse, instruktion og information til medarbejdere, redegørelse for kritiske arbejder)
  - Mener at det er vanskeligt for de mindre entreprenører at levere dokumentation (GES-light, dialog)
  - Ikke størrelsen, men kulturen i virksomheden der betyder noget i forhold til sikkerheden
- "Arbejdsmiljøforhold påvirkes af den, der leder arbejdet. Den der leder skal være klar i målet"***
- Når bygherren hjælper de små, kan de sagtens bidrage med oplysninger

CASE 1: Informeret, engageret og synlig bygherre

Arbejdsmiljøkrav

- Bygherren stiller de samme arbejdsmiljøkrav uanset størrelsen på byggesagen
- Ønsker et højt skærpet sikkerhedsniveau af hensyn til driften og forebyggelse af ulykker
- Mener at det påvirker både arbejdsmiljøarbejdet hos entreprenøren og arbejdsmiljøet på pladsen positivt
- Bygherren har egen organisation, som indarbejder kravene i udbudsmaterialet

"De medarbejdere hos entreprenører, der arbejder for os, har en meget mindre ulykkesfrekvens end medarbejdere hos entreprenørerne, der arbejder på andre pladser"

CASE 1: Informeret, engageret og synlig bygherre

Hvad mener entreprenørerne?

- Det er Ok med skriftlig dokumentation, når ikke papirarbejdet bliver for stort
- Store entreprenører har nemmere ved at levere skriftlig dokumentation end små - de har standardbeskrivelser og funktionærer til at udføre arbejdet
- Det er godt at bygherren selv følger med på pladsen, og at der er en god dialog
- AM-kravene påvirker arbejdsmiljøarbejdet positivt - APV, Sikkerhedsorganisation mv. kommer i orden
- AM-kravene påvirker arbejdsmiljøet på alle entreprenørens pladser - arbejdsmiljøniveauet højnes generelt

"Der er sket en holdningsændring hos medarbejdere, der arbejder for bygherren."

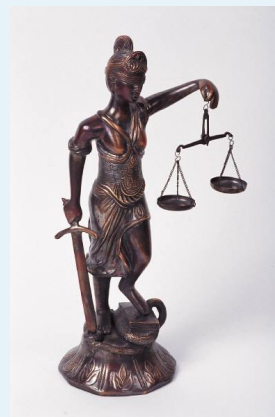

CASE 2: Regler skal overholdes

Bygherre med fokus på at AM-loven skal overholdes

- Arbejdsmiljøloven skal overholdes - det er 1. prioritet
- Ulykker skal undgås
- God sikkerhed for lejere og kunder skal prioriteres

"Politikere kræver loven overholdt - hverken mere eller mindre"

CASE 2: Regler skal overholdes

Krav om skriftlig dokumentation af entreprenørens arbejdsmiljøformåen før kontrakt

- Kræver ikke dokumentation
- Uofficiel vurdering generelt af de entreprenører, der får lov til at byde

"Egentlig er der ingen mulighed for på forhånd at tjekke tilbudsgiverne, men vi har en tiltro til, at man kan rette op, hvis noget er helt skævt i udførelses-fasen"

CASE 2: Regler skal overholdes

Arbejdsmiljøkrav og dokumentation

- Stiller ikke altid så store krav i små byggesager
- Påvirker arbejdsmiljøarbejdet positivt på den pågældende plads og har en positiv effekt på arbejdsmiljøet på pladsen - ved ikke om det påvirker generelt
- Rådgiver/arkitekt har ansvaret for at AM-krav bliver indarbejdet og hvilke AM-krav, der specificeres
- Der stilles ikke krav om skriftlig dokumentation af AM-krav i udførelsesfasen

"Det vigtigste er kravet om, at Arbejdsmiljøloven skal overholdes. Herefter varierer kravene fra gang til gang afhængig af opgave og rådgiver."

CASE 2: Regler skal overholdes

Opfølgning på pladsen

- Tilsynet følger op på pladsen arbejdsmiljøforhold
- Rådgiver eller entreprenør varetager bygherrens sikkerhedskoordinering
- Bygherren deltager på byggemøder, hvor sikkerheden tages op

"Tilsynet har som en del af deres arbejdsbeskrivelse, at de skal blande sig i arbejdsmiljøforholdene om nødvendigt"

"Hvis totalrådgiveren svigter, vil bygherren kunne se det, når han kommer på byggepladsen til byggemøderne."

"Der trækkes ikke gode eksempler frem. Det er nok mere påtale af fejl og mangler"

CASE 2: Regler skal overholdes

Hvad mener entreprenørerne?

- Det er rimeligt at bygherren stiller arbejdsmiljøkrav men
- Arbejdsmiljøkravene skal også gælde bygherre og rådgiver
- Arbejdsmiljøkravene skal være beskrevet fyldestgørende i udbuddet
- Nogle entreprenører mener, at AM-kravene påvirker arbejdsmiljøet på den pågældende plads, men ikke på andre
- Nogle entreprenører mener ikke at det påvirker entreprenørens arbejdsmiljø på pladsen

"Der blev lagt vægt på god orden. Rådgiveren var rundt ind imellem på pladsen for at kikke på forholdene og deltog i de koordinerende sikkerhedsmøder"

"De følger som regel først op, når der bliver ballade"

"Det er godt, at han følger med i , hvad vi laver"

CASE 3: De andre ved bedre

Byggherre der ikke stiller AM-krav

- Entreprenøren bedømmes ikke på sin arbejdsmiljøformåen før kontrakt
- Der er ikke krav om skriftlig arbejdsmiljødokumentation i udførelsesfasen
- Udsagn om, at arbejdsmiljøet på pladsen generelt er godt
- Mener hovedsagligt at de store entreprenører er bedre til at overholde Arbejdsmiljøloven frem for de små
- Kender til sit byggherreansvar vedr. arbejdsmiljø

CASE 3: De andre ved bedre

Opfølgning på pladsen

- Er til daglig repræsenteret på pladsen af rådgiver/entreprenør
- Kommunikerer primært om sikkerheden på byggemøder
- Nogle kommer jævnligt på pladsen og påtaler arbejdsmiljøforhold, når de observeres
- Observerer ulykker og påbud fra Arbejdstilsynet via sikkerhedsmødereferaterne og forventer at blive underrettet af rådgiver/entreprenør på pladsen
- Sikkerhedsarbejdet overdrages til entreprenør eller rådgiver

"Ser helst at det er totalentreprenøren, der varetager sikkerheden - det er ham der har "hands on" på byggesagen og sikkerheden."

"Det kræver alt for mange ressourcer, hvis byggherren skal stå for sikkerhedskoordinationen selv - det er også noget med det ansvar, som man så får"

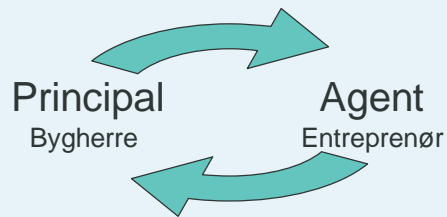
Arbejds miljøkrav	ISEB: Informerede synlige og engagerede bygherrer RSOB: Regler skal overholdes - bygherrer AVB: De andre ved bedre - bygherrer	Type af bygherre		
		ISEB	RSOB	AVB
Tilbudsfasen: Krav om skriftlig dokumentation af entreprenørens arbejdsmiljøformåen:				
•Forhåndsgodkendelse af entreprenør		X	(X)	
•Skriftlig dokumentation vedlægges tilbud, fx AM-politik, ulykkestatistik, arbejdsmiljøcertificering, uddannelse, APV mv.		X		
•Arbejds miljø er et kriterium for valg entreprenør - tæller en vis procentdel i udvælgelsen		X		
•Ingen krav om skriftlig dokumentation i tilbudsfasen			X	X
Omfanget og detaljeringen af bygherrens arbejdsmiljøkrav i udbudsmaterialet				
•Skriftlig formulering af særlige AM-krav, der går videre end kravene i Arbejds miljøloven		X		
•Skriftlig formulering af krav om, at Arbejds miljøloven skal overholdes - nogle krav er specificeret i Plan for Sikkerhed og Sundhed		X	X	
•Skriftlig formulering af krav om at Arbejds miljøloven skal overholdes			X	
•Ingen skriftlige krav om overholdelse af Arbejds miljøloven				X
Udførelsesfasen: Krav om skriftlig dokumentation				
•Skriftlig dokumentation i form af ulykkestatistik, hændelser, sikkerhedsdatablade, mønsterrunder, gennemført sikkerhedsuddannelse, substitutionsovervejelser mv.		X		
•Skriftlig formulering af enkelte AM-forhold fx APV'er, ulykker mv. inden arbejdet går i gang		X	(X)	
•Mundtlig dokumentation af hændelser, ulykker, sikkerhedsplanlægning på bygge- og sikkerhedsmøder			X	(X)
•Ingen krav til dokumentation - skal klares gennem entreprenørens egenkontrol				X
•Udførelsesfasen: Opfølgning på at AM-kravene overholdes				
•Bygherren følger tæt op på arbejdsmiljøforholdene gennem daglig kontrol, dialog og tillid kombineret med skriftlig dokumentation		X		
•Bygherren følger op gennem tæt dialog		X	(X)	(X)
•Bygherren eller dennes rådgiver følger op gennem bygge- og sikkerhedsmøder samt regelmæssige kontrolbesøg på byggepladsen			X	X
•Bygherren følger med gennem referater fra bygge- og sikkerhedsmøder			(X)	X

Bygherrekrav

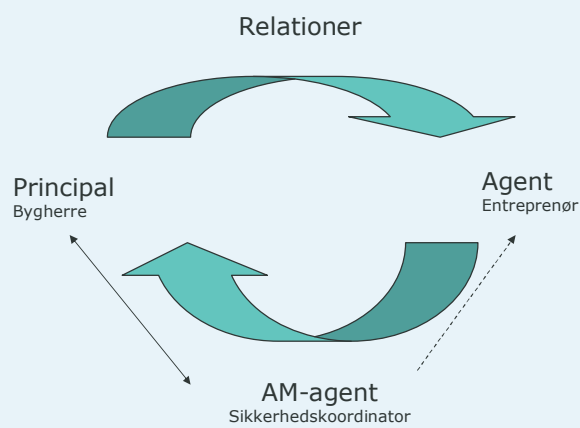
Karakteristik af bygherre	Type af bygherre	Antal
ISEB	Privat produktionsvirksomhed	2
	En-gangs bygherre - statsinstitution	1
	Privat bygherre delvis ejet af staten	1
RSOB	Statsinstitution	3
	Kommune	2
	Udviklings selskab ejet af stat og kommune	1
AVB	Bygherre - privat butikskæde	3
	Developer	2
	Alment Boligselskab	1
	Kommune	1
	Ejendomsselskab i selvejende institution	1
Privat ejendomsselskab	1	

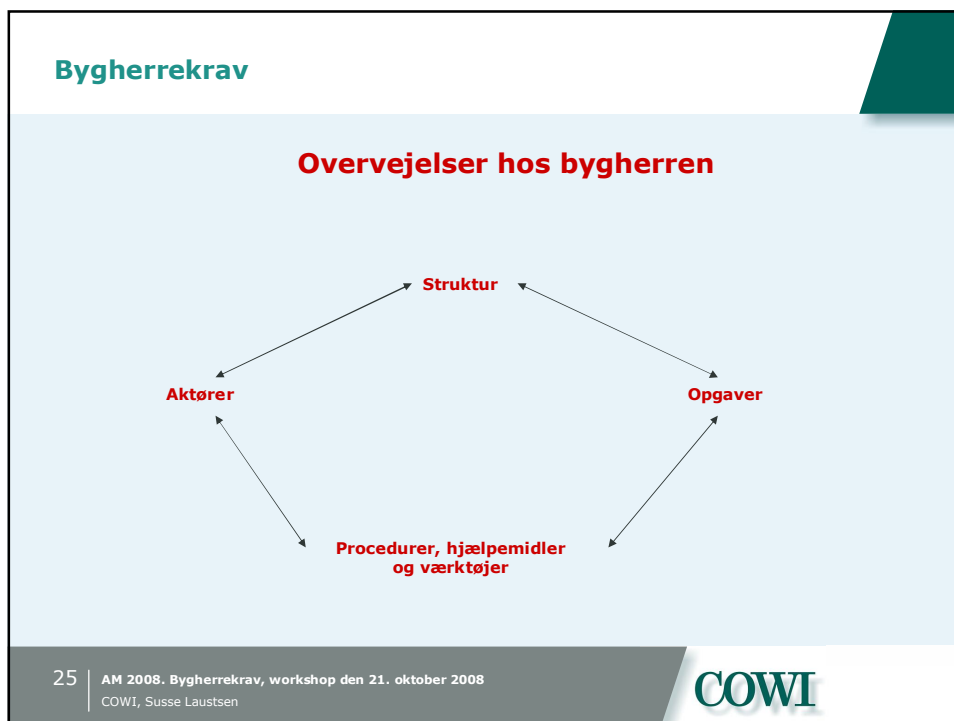
Bygherrekrav

- Kontrakt - aftale om bidrag og honorar
- Kontrakttype - oftest adfærdskontrakt i forbindelse med arbejdsmiljøaspekter
- Kontrol er centralt i forhold til efterlevelse - kontrollen negligeres
- Bygger på kompetencemæssig symetri

Bygherrekrav

- ## Bygherrekrav
- ### Bygherrer der stiller AM-krav
- Bygherrens eksempler på tiltag for at imødekomme de mindre entreprenører:**
- Møde og dialog
  - Fælles erfaringsmøder for alle på pladsen
  - Hjælpe med at guide og rose og bakke entreprenøren op
  - Arbejde med visuel Plan for Sikkerhed og Sundhed
  - Gøre byggepladsplanen mere fremadrettet og mere overskuelig
  - Daglige besøg på pladsen, hvor man kan tale om tingene
  - Sikkerhedskordinator, der har tid og opbakning fra ledelsen til at hjælpe de små
  - Pædagogisk tilgang til vejledning om sikkerhed
  - Dokumentation i form af standardskemaer til afkrydsning
- 26 | AM 2008. Bygherrekrav, workshop den 21. oktober 2008
COWI, Susse Laustsen
- COWI

Bygherrekrav

Entreprenørens ønsker om tiltag og redskaber:

- Afkrydsningsskemaer til hjælp for den krævende dokumentation
- Direkte dialog med bygherrens sikkerhedskordinator
- Værktøjer, der ikke kræver så stor skriftlighed
- Let læselige og forståelige krav
- God dialog om sikkerhed
- Bedre fokus fra bygherren på opfølgning af, at arbejdsmiljøkravene opfyldes
- Bedre udbudsmateriale rettet mod den konkrete byggesag frem for standardmateriale
- Fælles velfærds- og mødefaciliteter
- Arbejdsgrupper på tværs af fagskel

Bygherrekrav

Kompetencer hos bygherrens sikkerhedskordinator

- Viden om byggeprocessen og relaterede regler mm.
- Synlighed
- Identificere og fastholde god adfærd
- Forandre uhensigtsmæssig adfærd

- Indlevelse
- Politiske spil også internt i egen org.
- Pædagogik

Bygherrekrav

Konklusion

- **Modellen med bygherrekrav om arbejdsmiljø kan fungere**
- **Men den sætter specielle krav til bygherren:**

1. Forståelse for andre relationer end kontraktforholdet:

- Samarbejde - som er et pædagogisk arbejde
- Oplæring i den rette adfærd gennem dialog

2. Ressourcer:

- Til pædagogisk arbejde
- Kompetencer hos bygherrens sikkerhedskordinator/sikkerhedsmedarbejdere

Bygherrekrav

Spørgsmål til plenum i workshop

- 1. Genkender I idealtyperne af bygherrer?
Har I selv eksempler på en af disse typer bygherrer fra sager I har arbejdet med**
- 2. Hvordan skabes ordentlige rammer for bygherrens sikkerhedskordinator, så koordinator kan bygge bro mellem bygherrens arbejdsmiljøkrav og entreprenørens arbejdsmiljøforståelse?**